

POSTĘPOWANIE SĄDOWE W SPRAWACH Z ZAKRESU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Magdalena Klimas

MONOGRAFIE LEX

LEX

a Wolters Kluwer business

POSTĘPOWANIE SĄDOWE W SPRAWACH Z ZAKRESU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Magdalena Klimas

Zamów książkę w księgarni internetowej

proinfo.pl
księgarnia internetowa

LEX

a Wolters Kluwer business

Warszawa 2013

Stan prawny na 31 stycznia 2013 r.

Wydawca
Magdalena Stojek-Siwińska

Redaktor prowadzący
Marzena Molatta

Opracowanie redakcyjne
Izabela Ratusińska

Łamanie
Wolters Kluwer Polska

Układ typograficzny
Marta Baranowska

© Copyright by
Wolters Kluwer Polska SA, 2013

ISBN 978-83-264-4151-6
ISSN 1897-4392

Wydane przez:
Wolters Kluwer Polska SA

Redakcja Książek
01-231 Warszawa, ul. Płocka 5a
tel. 22 535 82 00, fax 22 535 81 35
e-mail: ksiazki@wolterskluwer.pl

www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów / 13

Wstęp / 17

Rozdział 1

System ubezpieczenia społecznego / 19

1. Uwagi wstępne / 19
2. Podstawowe akty / 20
3. Zasady systemu ubezpieczeń społecznych / 20
 - 3.1. Uwagi ogólne / 20
 - 3.2. Zasada przymusu / 21
 - 3.3. Zasada powszechności / 22
 - 3.4. Zasada równego traktowania ubezpieczonych / 22
 - 3.5. Zasada gwarantowania przez państwo wypłacalności świadczeń / 24
 - 3.6. Zasada wzajemności / 25
4. System finansowy ubezpieczeń społecznych / 25
 - 4.1. Uwagi ogólne / 25
 - 4.2. Fundusz Ubezpieczenia Społecznego / 25
 - 4.3. Fundusz Rezerwy Demograficznej / 26
 - 4.4. Otwarte fundusze emerytalne / 27
5. Obowiązek ubezpieczenia społecznego / 28
 - 5.1. Uwagi wstępne / 28
 - 5.2. Zakres podmiotowy obowiązku ubezpieczenia społecznego / 28
 - 5.2.1. Uwagi ogólne / 28
 - 5.2.2. Pracownicy / 29
 - 5.2.3. Osoby wykonujące pracę nakładczą / 30
 - 5.2.4. Członkowie rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych / 31

- 5.2.5. Zleceniobiorcy i osoby z nimi współpracujące / 32
- 5.2.6. Osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą oraz osoby z nimi współpracujące / 33
 - 5.2.6.1. Uwagi ogólne / 33
 - 5.2.6.2. Osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych / 35
 - 5.2.6.3. Twórcy i artyści / 35
 - 5.2.6.4. Osoby wykonujące wolny zawód / 36
 - 5.2.6.5. Wspólnicy / 37
 - 5.2.6.6. Osoby prowadzące niepubliczną szkołę, placówkę lub ich zespół, na podstawie przepisów o systemie oświaty / 38
 - 5.2.6.7. Osoby współpracujące / 39
 - 5.2.6.8. Inne podmioty / 41
- 5.2.7. Posłowie i senatorowie / 41
- 5.2.8. Stypendyści sportowi oraz słuchacze Krajowej Szkoły Administracji Publicznej / 42
- 5.2.9. Osoby wykonujące odpłatnie pracę, na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania / 42
- 5.2.10. Osoby bezrobotne oraz osoby pobierające stypendium / 43
- 5.2.11. Duchowni / 44
- 5.2.12. Żołnierze / 45
- 5.2.13. Funkcjonariusze Służby Celnej / 45
- 5.2.14. Osoby przebywające na urloпах wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński / 45
- 5.2.15. Osoby pobierające świadczenie socjalne oraz zasiłek socjalny / 46
- 5.2.16. Osoby pobierające świadczenie szkoleniowe / 46
- 6. Zakres przedmiotowy obowiązku ubezpieczenia społecznego / 47
 - 6.1. Uwagi ogólne / 47
 - 6.2. Ubezpieczenie emerytalne i rentowe / 48
 - 6.2.1. Uwagi ogólne / 48

-
- 6.2.2. Podmioty / **48**
 - 6.2.3. Świadczenia z ubezpieczenia emerytalnego / **48**
 - 6.2.3.1. Uwagi ogólne / **48**
 - 6.2.3.2. Emerytura dla urodzonych przed 1 stycznia 1949 r. / **49**
 - 6.2.3.3. Emerytura dla urodzonych po 31 grudnia 1948 r. / **50**
 - 6.2.4. Świadczenia z ubezpieczenia rentowego / **51**
 - 6.2.4.1. Uwagi ogólne / **51**
 - 6.2.4.2. Renta z tytułu niezdolności do pracy / **51**
 - 6.2.4.3. Renta szkoleniowa / **53**
 - 6.2.4.4. Renta rodzinna / **54**
 - 6.2.4.5. Zasiłek pogrzebowy / **56**
 - 6.3. Ubezpieczenie chorobowe / **57**
 - 6.3.1. Uwagi ogólne / **57**
 - 6.3.2. Podmioty / **57**
 - 6.3.3. Świadczenia z ubezpieczenia chorobowego / **58**
 - 6.3.3.1. Uwagi ogólne / **58**
 - 6.3.3.2. Zasiłek chorobowy / **58**
 - 6.3.3.3. Świadczenie rehabilitacyjne / **60**
 - 6.3.3.4. Zasiłek wyrównawczy / **61**
 - 6.3.3.5. Zasiłek macierzyński / **62**
 - 6.3.3.6. Zasiłek opiekuńczy / **63**
 - 6.4. Ubezpieczenie wypadkowe / **64**
 - 6.4.1. Uwagi ogólne / **64**
 - 6.4.2. Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego / **65**
 - 6.4.2.1. Uwagi ogólne / **65**
 - 6.4.2.2. Zasiłek chorobowy i świadczenie rehabilitacyjne / **65**
 - 6.4.2.3. Jednorazowe odszkodowanie / **66**
 - 6.4.2.4. Pozostałe świadczenia / **67**
 - 7. Ubezpieczenie społeczne rolników / **68**
 - 7.1. Uwagi ogólne / **68**
 - 7.2. Zakres podmiotowy ubezpieczenia społecznego rolników / **68**
 - 7.3. Świadczenia z rolniczego ubezpieczenia społecznego / **69**
 - 7.3.1. Świadczenia z ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego / **69**

7.3.2. Świadczenie z ubezpieczenia
emerytalno-rentowego / 71

Rozdział 2

**Zakres spraw rozpoznawanych według przepisów o postępowaniu
w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 74**

1. Uwagi wstępne / 74
2. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 476 § 2 k.p.c. / 76
3. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 476 § 3 k.p.c. / 79
4. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych w orzecznictwie Sądu Najwyższego / 81
5. Sprawy, w których nie przysługuje odwołanie / 86
6. Sprawy, do których stosuje się przepisy o postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 90

Rozdział 3

Charakter spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych / 91

1. Uwagi wstępne / 91
2. Pojęcie sprawy cywilnej / 92
3. Stosunek ubezpieczenia społecznego / 95
 - 3.1. Uwagi ogólne / 95
 - 3.2. Pojęcie stosunku ubezpieczenia społecznego / 97
 - 3.3. Charakter prawny stosunku ubezpieczenia społecznego / 99
4. Poglądy doktryny na charakter spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych / 102
 - 4.1. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych jako sprawy o charakterze zobowiązaniowym / 102
 - 4.2. Sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych jako sprawy cywilne w znaczeniu formalnym / 103
5. Charakter spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych w orzecznictwie Sądu Najwyższego / 104
6. Podsumowanie / 105

Rozdział 4

**Realizacja naczelných zasad postępowania cywilnego w sprawach
z zakresu ubezpieczeń społecznych / 108**

1. Uwagi wstępne / **108**
2. Zasada prawdy materialnej / **111**
3. Zasada dyspozycyjności (rozporządzalności) / **116**
4. Zasada kontrydiktoryjności (sporności) / **118**
5. Zasada równości stron / **121**
6. Zasada bezpośredniości / **123**
7. Zasada ustności i pisemności / **125**
8. Zasada jawności / **127**
9. Zasada koncentracji materiału procesowego / **129**
10. Zasada formalizmu / **131**

Rozdział 5

Podmioty postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 135

1. Sąd / **135**
 - 1.1. Uwagi ogólne / **135**
 - 1.2. Wydziały ubezpieczeń społecznych / **136**
 - 1.3. Jurysdykcja krajowa / **137**
 - 1.4. Właściwość rzeczowa sądu / **138**
 - 1.5. Właściwość miejscowa sądu / **140**
 - 1.6. Przekazanie sprawy innemu sądowi / **141**
 - 1.7. Skład sądu / **142**
2. Strony i uczestnicy postępowania sądowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / **143**
 - 2.1. Uwagi ogólne / **143**
 - 2.2. Ubezpieczony / **147**
 - 2.3. Inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja / **150**
 - 2.4. Zainteresowany / **153**
 - 2.5. Interwencja uboczna / **158**
 - 2.6. Organ rentowy / **162**
 - 2.6.1. Uwagi ogólne / **162**
 - 2.6.2. Pojęcie organu rentowego w myśl art. 476 § 4 k.p.c. / **164**
 - 2.7. Prokurator / **169**
 - 2.8. Rzecznik Praw Obywatelskich / **175**
 - 2.9. Organizacje pozarządowe / **175**
 - 2.10. Reprezentacja stron / **181**

Rozdział 6

Przebieg postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 186

1. Uwagi ogólne / 186
2. Charakter prawny odwołania / 186
3. Wniesienie odwołania / 188
 - 3.1. Uwagi ogólne / 188
 - 3.2. Warunki formalne odwołania / 189
 - 3.3. Sposoby wniesienia odwołania / 194
 - 3.4. Czynności organu rentowego po wniesieniu odwołania / 197
4. Termin do wniesienia odwołania i skutki jego uchybienia / 201
 - 4.1. Termin do wniesienia odwołania i jego charakter / 201
 - 4.2. Skutki uchybienia terminu / 202
5. Wstępne badanie sprawy / 204
6. Czynności wyjaśniające / 207
7. Doręczenia / 209
8. Odrębności postępowania dowodowego w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 211
9. Koszty postępowania / 214
 - 9.1. Uwagi wstępne / 214
 - 9.2. Zakres zwolnienia od kosztów sądowych w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 216
 - 9.2.1. Uwagi ogólne / 216
 - 9.2.2. Zakres przedmiotowy zwolnienia z obowiązku uiszczania kosztów sądowych / 217
 - 9.3. Zakres podmiotowy zwolnienia / 219
 - 9.3.1. Zasady ponoszenia kosztów przez stronę wnoszącą odwołanie / 219
 - 9.3.2. Zasady ponoszenia kosztów przez organ rentowy / 220
 - 9.3.3. Zasady ponoszenia kosztów sądowych przez inne podmioty postępowania / 223

Rozdział 7

Sposoby zakończenia sprawy / 224

1. Uwagi ogólne / 224
2. Merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych / 225

- 2.1. Uwagi ogólne / 225
- 2.2. Zakres rozpoznania sprawy / 226
- 2.3. Oddalenie odwołania / 228
- 2.4. Uwzględnienie odwołania / 229
3. Formalne sposoby zakończenia postępowania w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 231
 - 3.1. Odrzucenie odwołania / 231
 - 3.2. Umorzenie postępowania / 231
4. Rozstrzygnięcia sądu w sprawach o świadczenie z ubezpieczeń społecznych, do którego prawo uzależnione jest od stwierdzenia niezdolności do pracy lub niezdolności do samodzielnej egzystencji / 235

Rozdział 8

Środki zaskarżenia w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 242

1. Uwagi wstępne / 242
2. Apelacja / 243
 - 2.1. Uwagi ogólne / 243
 - 2.2. Warunki formalne i termin do wniesienia apelacji / 244
 - 2.3. Rodzaje rozstrzygnięć sądu apelacyjnego / 248
3. Zażalenie / 251
 - 3.1. Uwagi ogólne / 251
 - 3.2. Przesłanki dopuszczalności zażalenia / 254
4. Skarga kasacyjna / 255
 - 4.1. Uwagi ogólne / 255
 - 4.2. Dopuszczalność skargi kasacyjnej ze szczególnym uwzględnieniem spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych / 256
 - 4.3. Odrębności postępowania wywołanego wniesieniem skargi kasacyjnej w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych / 260
5. Wznowienie postępowania / 261
 - 5.1. Uwagi ogólne / 261
 - 5.2. Przyczyny wznowienia postępowania / 262
 - 5.3. Terminy wniesienia i wymogi skargi o wznowienie postępowania / 269
6. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia / 270

6.1. Uwagi ogólne / **270**

6.2. Odrębności w sprawach z zakresu ubezpieczeń
społecznych / **274**

Uwagi końcowe / **277**

Bibliografia / **283**

Wykaz skrótów

Akty prawne

- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.)
- k.k.w.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- Konstytucja** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.a.** ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2000 r. Nr 98, poz. 1071 z późn. zm.)
- k.p.c.** ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 z późn. zm.)
- o.p.** ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 749 z późn. zm.)
- p.u.s.p.** ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.)
- u.e.r.** ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.)

u.k.s.c.	ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 z późn. zm.)
ustawa wypadkowa	ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 z późn. zm.)
u.s.u.s./ustawa systemowa	ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.)
u.u.s.r.	ustawa z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn.: Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 z późn. zm.)

Czasopisma

M. Praw.	Monitor Prawniczy
M.P.Pr.	Monitor Prawa Pracy
NP	Nowe Prawo
OSA	Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych
OSNAPiUS	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Administracyjna, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
OSNC	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna
OSNP	Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych
OSP	Orzecznictwo Sądów Polskich
OTK	Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego
Pał.	Palestra
PiP	Państwo i Prawo
PiZS	Praca i Zabezpieczenie Społeczne

PPC	Polski Proces Cywilny
PS	Przełład Sądowy
PUSiG	Przełład Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych
PUSiZ	Przełład Ubezpieczeń Społecznych i Zdrowotnych
RPEiS	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
SC	Studia Cywilistyczne
ZNUJ	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

Inne

FRD	Fundusz Rezerwy Demograficznej
FUS	Fundusz Ubezpieczeń Społecznych
Komisja	Komisja do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
NSA	Naczelny Sąd Administracyjny
SN	Sąd Najwyższy
TK	Trybunał Konstytucyjny
WSA	Wojewódzki Sąd Administracyjny

Wstęp

Przedmiotem niniejszej pracy jest postępowanie sądowe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, uregulowane przepisami art. 459–476 oraz 477⁸–477¹⁶ k.p.c.

Ustawodawca przekazał rozpoznanie spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych do postępowania odrębnego, na co bez wątpienia miał wpływ charakter tych spraw. Najpierw dana sprawa jest rozstrzygana w postępowaniu administracyjnym przez organ rentowy, który wydaje decyzję i dopiero od tej decyzji (lub jej niewydania w określonym terminie) strona może wnieść odwołanie do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Jeżeli skorzysta z tego prawa, sprawa zostaje przeniesiona na drogę postępowania sądowego i toczy się według przepisów kodeksu postępowania cywilnego. To swoiste połączenie postępowania administracyjnego z postępowaniem cywilnym znalazło odbicie w niektórych instytucjach tego postępowania oraz wywarło wpływ na jego kształt. W postępowaniu tym spotykamy się ze specyficzną konstrukcją stron procesowych, będącą konsekwencją tego, że zanim dana sprawa trafi do sądu, najpierw jest przedmiotem postępowania przed organem rentowym.

O przekazaniu spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych do postępowania odrębnego zadecydował także wzgląd na zapewnienie szybkości i sprawności tego postępowania. W postępowaniu tym sąd rozstrzyga między innymi o świadczeniach z ubezpieczenia społecznego, które nierzadko stanowią jedyne źródło dochodu osób odwołujących się. Osoby te z oczywistych względów zainteresowane są jak najszybszym ich zakończeniem. W związku z tym, wychodząc naprzeciw tym potrzebom, ustawodawca w znacznym stopniu uprościł i odformalizował postępowanie w tych sprawach.

Mimo jednak wprowadzonych uproszczeń w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych występują w nim zagad-

nienia prawne, które wywołują wiele trudności w praktyce oraz wątpliwości interpretacyjnych. Dowodzi tego orzecznictwo Sądu Najwyższego, nierzadko rozbieżne, dotyczące kwestii związanych z wykładnią i stosowaniem przepisów regulujących to postępowanie. Wyjaśnienie tych kwestii ma szczególnie istotne znaczenie właśnie ze względu na ważny – ze społecznego punktu widzenia – charakter spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Niniejsza praca stanowi próbę przedstawienia i wyjaśnienia najważniejszych zagadnień związanych z tym postępowaniem. Główny nacisk został położony na aspekt procesowy omawianego postępowania odrębnego, ale w zakresie niezbędnym do analizy zagadnień procesowych związanych z omawianym postępowaniem odrębnym w rozdziale pierwszym zaprezentowany został w sposób syntetyczny system ubezpieczeń społecznych w Polsce. Dalsza część pracy przedstawia zagadnienia związane z zakresem spraw rozpoznawanych w tym postępowaniu, naczelnymi zasadami postępowania, charakterem spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, stronami i przebiegiem tego postępowania.

Rozdział 1

System ubezpieczenia społecznego

1. Uwagi wstępne

Ubezpieczenie społeczne stanowi system zagwarantowanych ustawowo i związanych z pracą świadczeń o charakterze roszczeniowym, pokrywających potrzeby wywołane przez zdarzenia losowe lub inne zrównane z nimi zdarzenia, spełnianych przez zobowiązane do tego instytucje oraz finansowanych na zasadzie bezpośredniego lub pośredniego rozłożenia ciężaru tych świadczeń, w całości lub co najmniej w poważnej mierze na zbiorowości osób do nich uprawnionych¹.

System ubezpieczenia społecznego w Polsce opiera się na art. 67 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że „Obywatel ma prawo do zabezpieczenia społecznego w razie niezdolności do pracy ze względu na chorobę i inwalidztwo oraz po osiągnięciu wieku emerytalnego”.

Ochrona powyższych sytuacji życiowych, tzw. ryzyk ubezpieczeniowych jest realizowana metodą ubezpieczeniową, a w pewnym zakresie także zaopatrzeniową i opiekuńczą. Ochrona udzielana obywatelom polskim jest zatem ochroną powszechną, tj. obejmującą wszystkich obywateli oraz ochroną pełną, tzn. obejmującą wszystkie zdarzenia, które mogą prowadzić do utraty zdolności do pracy oraz uzyskiwania tą drogą środków utrzymania².

¹ W. Szubert, *Ubezpieczenie społeczne. Zarys systemu*, Warszawa 1987, s. 66.

² I. Jędrasik-Jankowska, *Ubezpieczenie społeczne*, t. I, *Część ogólna*, Warszawa 2003, s. 22.

2. Podstawowe akty

Polskie prawo ubezpieczenia społecznego nie zostało skodyfikowane, osiągnęło już jednak znaczny stopień zwartości, sprowadzający się do uregulowania każdego rodzaju ubezpieczenia w zasadzie jednym aktem. Prawo to opiera się na ustawie-matce, regulującej kwestie wspólne dla wszystkich ubezpieczeń, tj. na ustawie z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych³ oraz trzech ustawach dotyczących poszczególnych rodzajów ubezpieczeń. Są to:

- 1) ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych⁴,
- 2) ustawa z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa⁵,
- 3) ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych⁶.

Do przepisów regulujących prawo do emerytury zaliczyć należy także ustawę z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych⁷, która dotyczy kwestii organizacyjno-finansowych działania otwartych funduszy emerytalnych i gromadzenia tzw. kapitału transferowego będącego podstawą wyliczenia drugiej części emerytury bazowej oraz ustawę z dnia 20 kwietnia 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych⁸, normującą prawo do dodatkowej emerytury z funduszy niepublicznych.

3. Zasady systemu ubezpieczeń społecznych

3.1. Uwagi ogólne

Obecnie obowiązujący w Polsce system ubezpieczenia społecznego zawdzięcza swój kształt reformie przeprowadzonej w latach 1998–1999.

³ Tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.

⁴ Tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227 z późn. zm.

⁵ Tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 77, poz. 512 z późn. zm.

⁶ Tekst jedn.: Dz. U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 z późn. zm.

⁷ Tekst jedn.: Dz. U. z 2010 r. Nr 34, poz. 189 z późn. zm.

⁸ Dz. U. Nr 116, poz. 1207 z późn. zm.

Został on oparty na zasadzie przymusu, powszechności, równego traktowania ubezpieczonych, gwarantowania przez państwo wypłacalności świadczeń oraz na zasadzie wzajemności⁹.

3.2. Zasada przymusu

Zasada przymusu przejawia się tym, iż wraz z nawiązaniem stosunku prawnego, z którym ustawa wiąże obowiązek ubezpieczenia społecznego, powstaje przymus ubezpieczenia¹⁰. Wyłączona została tym samym możliwość porozumienia między stronami tego stosunku co do wyłączenia z ubezpieczenia¹¹.

Przymus ubezpieczenia, uważany od początku za jedną z jego istotnych cech¹², wynika z faktu, że nie wszyscy są odpowiednio przezorni. Ma on na celu zapobiegnięcie zgłaszania się do ubezpieczenia społecznego wyłącznie osób słabych fizycznie, chorych, a unikanie ubezpieczenia przez osoby młode i zdrowe. Z drugiej strony ma też zapobiec przyjmowaniu przez ubezpieczycieli wyłącznie osób młodych i zdrowych oraz odmowie przyjmowania osób chorych i słabszych¹³. Przymus ten jednocześnie zapobiega niedbalstwu pracodawców¹⁴ oraz zapewnia powszechność ubezpieczenia, co sprawia, iż w porównaniu

⁹ Są to zasady najczęściej wymieniane w literaturze, choć poszczególni autorzy nie wymieniają ich wszystkich razem. I. Jędrasik-Jankowska (*Ubezpieczenie społeczne...*, s. 26 i n.) wyróżnia: zasadę przymusu, powszechności oraz wzajemności. J. Jończyk (*Prawo zabezpieczenia społecznego*, Kraków 2006, s. 88 i n.) wskazuje trzy zasady systemu ubezpieczeń społecznych, które wynikają z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a mianowicie zasady: powszechności ubezpieczeń społecznych, równego traktowania wszystkich ubezpieczonych i gwarantowania przez państwo wypłacalności świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Z kolei Z. Salwa (*Prawo pracy i ubezpieczeń społecznych*, Warszawa 2006, s. 335 i n.) wyróżnia zasadę: równego traktowania ubezpieczonych, gwarantowania przez państwo wypłacalności świadczeń z ubezpieczenia społecznego, obowiązkowości ubezpieczenia oraz wzajemności świadczeń.

¹⁰ Z. Salwa (*Prawo pracy...*, s. 336) posługuje się pojęciem „zasada obowiązkowości ubezpieczenia”.

¹¹ E. Modliński, *O charakterze stosunków prawnych ubezpieczenia społecznego*, NP 1972, nr 12, s. 1602.

¹² W. Szubert, *Ubezpieczenia społeczne...*, s. 49.

¹³ I. Jędrasik-Jankowska, *Ubezpieczenie społeczne...*, s. 27.

¹⁴ G. Szpor (w): Z. Kluszczyńska, W. Koczur, K. Roszewska, K. Rubel, G. Szpor (red.), T. Szumlicz, *System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienie podstawowe*, Warszawa 2009, s. 26.

Magdalena Klimas – doktor nauk prawnych; aplikant radcowski; ukończyła podyplomowe studia z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych; pracuje w kancelarii adwokackiej.

■ W książce przedstawione zostały zagadnienia związane z postępowaniem sądowym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, ze szczególnym naciskiem na jego odrębności w stosunku do postępowania zwykłego.

■ W sposób syntetyczny zaprezentowano najważniejsze cechy systemu ubezpieczeń społecznych w Polsce, w tym podstawowe akty prawne regulujące ten system, a także zakres podmiotowy i przedmiotowy obowiązku ubezpieczenia społecznego.

■ Autorka przedstawia naczelną zasady postępowania cywilnego oraz ich realizację w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych; kompleksowo omawia zagadnienia związane z przebiegiem postępowania w tych sprawach, sposoby wniesienia odwołania od decyzji organu rentowego i jego charakter, wymogi formalne odwołania, a także zakres rozpoznania spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych i sposoby zakończenia tego postępowania odrębnego. Ukazuje również najważniejsze różnice w zakresie środków zaskarżenia w postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych w stosunku do postępowania zwykłego.

■ Publikacja przeznaczona jest zarówno dla sędziów, radców prawnych i adwokatów, jak i teoretyków prawa, a także dla osób dochodzących roszczeń z zakresu ubezpieczeń społecznych.

ISSN 1897-4392
ISBN 978-83-264-4151-6

9 788326 441516

Cena 99 zł
(w tym 5% VAT)

Zamówienia:

infolinia 801 04 45 45, fax 22 535 80 01
zamowienia.książki@wolterskluwer.pl
www.wolterskluwer.pl
księgarnia internetowa www.profinfo.pl